HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

20 decembrie 2017*

„Recurs – Ajutoare de stat – Televiziune digitală – Ajutor pentru utilizarea televiziunii digitale terestre în regiunile îndepărtate și mai puțin urbanizate – Subvenție în favoarea operatorilor de platforme de televiziune digitală terestră – Decizie prin care măsurile de ajutor sunt declarate în parte incompatibile cu piața internă – Noțiunea «ajutor de stat» – Avantaj – Serviciu de interes economic general – Definiție – Marjă de apreciere a statelor membre”

În cauza C-70/16 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 5 februarie 2016,

Comunidad Autónoma de Galicia,

Redes de Telecomunicación Galegas Retegal SA (Retegal), cu sediul în Santiago de Compostela (Spania),

reprezentate de F. J. García Martínez și de B. Pérez Conde, abogados,

recurente,

celelalte părți din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de P. Němečková, de É. Gippini Fournier și de B. Stromsky, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

SES Astra SA, cu sediul în Betzdorf (Luxemburg), reprezentată de F. González Díaz, de V. Romero Algarra, abogados, și de F. Salerno, avocat,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul T. von Danwitz, președinte de cameră, domnii C. Vajda și E. Juhász, doamna K. Jürimäe (raportor) și domnul C. Lycourgos, judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

* Limba de procedură: spaniola.

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 7 septembrie 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, Comunidad Autónoma de Galicia (Comunitatea autonomă Galicia, Spania) și Redes de Telecomunicación Galegas Retegal SA (Retegal) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 26 noiembrie 2015, Comunidad Autónoma de Galicia și Retegal/Comisia (T-463/13 și T-464/13, denumită în continuare „hotărârea atacată”, nepublicată, EU:T:2015:901), prin care s-a respins acțiunea având ca obiect anularea Deciziei 2014/489/UE a Comisiei din 19 iunie 2013 privind ajutorul de stat SA.28599 [C 23/10 (ex NN 36/10, ex CP 163/09)] pus în aplicare de Regatul Spaniei pentru utilizarea televiziunii digitale terestre în regiunile îndepărtate și mai puțin urbanizate (cu excepția Comunității autonome Castilia-La Mancha) (JO 2014, L 217, p. 52, denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Istoricul cauzei și decizia în litigiu

2 Faptele aflate la originea litigiului au fost expuse de Tribunal la punctele 1-22 din hotărârea atacată. Pentru necesitățile prezentei proceduri, acestea pot fi rezumate după cum urmează.

3 Prezenta cauză privește o serie de măsuri adoptate de autoritățile spaniole în cadrul trecerii de la radiodifuziunea analogică la radiodifuziunea digitală în Spania, pe întregul teritoriu spaniol, cu excepția Comunidad Autónoma de Castilla-La-Mancha (Comunitatea autonomă Castilia-La Mancha, Spania) (denumită în continuare „măsura în cauză”).

4 Regatul Spaniei a instituit cadrul de reglementare pentru promovarea procesului de trecere de la radiodifuziunea analogică la radiodifuziunea digitală, în special prin promulgarea Ley 10/2005 de Medidas Urgentes para el Impulso de la Televisión Digital Terrestre, de Liberalización de la Televisión por Cable y de Fomento del Pluralismo (Legea nr. 10/2005 de stabilire a unor măsuri urgente în vederea dezvoltării televiziunii digitale terestre, a liberalizării televiziunii prin cablu și de încurajare a pluralismului) din 14 iunie 2005 (BOE nr. 142 din 15 iunie 2005, p. 20562) și a Real Decreto 944/2005 por el que se aprueba el Plan técnico nacional de la televisión digital terrestre (Decretul regal 944/2005 de aprobare a Planului tehnic național privind televiziunea digitală terestră) din 29 iulie 2005 (BOE nr. 181 din 30 iulie 2005, p. 27006). Acest decret regal a impus organismelor naționale de radiodifuziune private și publice să se asigure că 96 % și, respectiv, 98 % din populație recepționează televiziunea digitală terestră (TDT).

5 Pentru a permite trecerea de la televiziunea analogică la TDT, autoritățile spaniole au divizat teritoriul spaniol în trei zone distincte, denumite „zona I”, „zona II ” și, respectiv, „zona III”. Zona II, în discuție în prezenta cauză, cuprinde regiuni mai puțin urbanizate și îndepărtate, reprezentând 2,5 % din populația spaniolă. În această zonă, organismele de radiodifuziune, din lipsa interesului comercial, nu au investit în digitalizare, ceea ce a determinat autoritățile spaniole să instituie o finanțare publică.

6 În luna septembrie 2007, Consejo de Ministros (Consiliul de Miniștri, Spania) a adoptat programul național în favoarea trecerii la TDT, al cărui obiectiv era de a ajunge la o rată de acoperire a populației spaniole de serviciul TDT similară ratei de acoperire a acestei populații atinse de televiziunea analogică în anul 2007, respectiv peste 98 % din această populație și totalitatea sau cvasitotalitatea populației din Comunitățile autonome Țara Bascilor, Catalonia și Navarra (Spania).

7 Pentru a se atinge obiectivele de acoperire stabilite pentru TDT, autoritățile spaniole au prevăzut acordarea unei finanțări publice, în special pentru susținerea procesului de digitalizare terestră în zona II și, mai specific, în interiorul regiunilor comunităților autonome situate în această zonă.

8 În luna februarie 2008, Ministerio de Industria, Turismo y Comercio (Ministerul Industriei, Turismului și Comerțului, Spania) (denumit în continuare „MITC") a adoptat o decizie destinată să amelioreze infrastructura de telecomunicații și să stabilească criteriile, precum și repartizarea finanțării acțiunilor desfășurate în favoarea dezvoltării societății informaționale în cadrul unui plan denumit „Plan Avanza". Bugetul aprobat în temeiul acestei decizii a fost alocat în parte digitalizării televiziunii în zona II.

9 Această digitalizare s-a desfășurat în perioada iulie-noiembrie 2008. MITC a transferat în continuare fonduri către comunitățile autonome, care s-au angajat să acopere celelalte cheltuieli legate de operațiune cu propriile resurse bugetare.

10 În luna octombrie 2008, Consiliul de Miniștri a decis să aloce fonduri suplimentare pentru a extinde și a completa acoperirea TDT în cadrul proiectelor de trecere la digital care trebuiau să fie implementate în primul semestru al anului 2009.

11 Ulterior, comunitățile autonome au inițiat procesul de extindere a TDT. În acest scop, acestea au organizat licitații publice sau au încredințat această extindere unor întreprinderi private. În anumite cazuri, comunitățile autonome au mandatat comunele să realizeze extinderea menționată.

12 La 18 mai 2009, Comisia Europeană a primit o plângere din partea SES Astra SA care viza o schemă de ajutoare de stat acordată de Regatul Spaniei în favoarea trecerii de la televiziunea analogică la TDT în zona II. Potrivit SES Astra, această schemă cuprindea un ajutor nenotificat, susceptibil să creeze o denaturare a concurenței între platforma de radiodifuziune terestră și cea de radiodifuziune prin satelit.

13 Prin scrisoarea din 29 septembrie 2010, Comisia a informat Regatul Spaniei cu privire la decizia sa de a iniția procedura prevăzută la articolul 108 alineatul (2) TFUE în ceea ce privește schema de ajutor în cauză pentru întregul teritoriu al Spaniei, cu excepția Comunității autonome Castilia-La Mancha, pentru care a fost deschisă o procedură separată.

14 Comisia a adoptat ulterior decizia în litigiu, al cărei articol 1 din partea dispozitivă declară că ajutorul de stat acordat operatorilor platformei de televiziune terestră pentru implementarea, întreținerea și exploatarea rețelei de TDT în zona II a fost pus în aplicare cu încălcarea prevederilor articolului 108 alineatul (3) din TFUE și că este incompatibil cu piața internă, cu excepția celui care a fost acordat în conformitate cu criteriul neutralității tehnologice. Articolul 3 din partea dispozitivă a acestei decizii dispune recuperarea respectivului ajutor incompatibil de la operatorii de TDT, indiferent de modul cum au obținut ajutorul, direct sau indirect.

15 În motivarea deciziei în litigiu, Comisia a considerat, în primul rând, că diferitele acte adoptate la nivel central și acordurile încheiate între MITC și comunitățile autonome constituie baza schemei de ajutoare pentru extinderea TDT în zona II. În practică, comunitățile autonome au aplicat orientările guvernului spaniol privind extinderea TDT.

16 În al doilea rând, Comisia a constatat că măsura în cauză trebuia considerată ca fiind ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE. În această privință, Comisia a arătat, mai exact, că autoritățile spaniole au prezentat doar cazul Comunității autonome Țara Bascilor pentru a invoca lipsa ajutorului de stat în conformitate cu condițiile stabilite de Curte în Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, denumită în continuare „Hotărârea Altmark", EU:C:2003:415). Totuși, prima condiție din această hotărâre (denumită în continuare „prima condiție Altmark"), potrivit căreia întreprinderea beneficiară trebuie să fie efectiv însărcinată cu

executarea unor obligații de serviciu public și, pe de altă parte, aceste obligații trebuie să fie clar definite, nu era îndeplinită, în opinia Comisiei. În plus, în lipsa asigurării celui mai scăzut cost în interesul general al respectivei comunități autonome, nici a patra condiție din hotărârea menționată nu era îndeplinită.

17 În al treilea rând, Comisia a apreciat că măsura în cauză nu putea fi considerată un ajutor de stat compatibil cu piața internă în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, în pofida faptului că această măsură a fost destinată să îndeplinească un obiectiv de interes comun bine definit și că ar exista o deficiență a pieței relevante. În opinia sa, din moment ce măsura în cauză nu respecta principiul neutralității tehnologice, ea nu era proporțională și nu constituia un instrument adecvat pentru a garanta acoperirea canalelor cu acces liber pentru rezidenții din zona II.

18 În al patrulea rând, Comisia a considerat că, în lipsa unei definiții suficient de precise a exploatării unei platforme terestre drept serviciu public, măsura respectivă nu putea fi justificată în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

19 Prin cererile introductive depuse la grefa Tribunalului la 30 august 2013, recurentele au introdus câte o acțiune având ca obiect anularea deciziei în litigiu.

20 Prin Ordonanța din 9 februarie 2015, după ascultarea părților, Tribunalul a decis conexarea cauzelor pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii.

21 În susținerea acțiunii lor, recurentele au invocat patru motive. Primul motiv era întemeiat pe încălcarea articolului 107 alineatul (1) TFUE. Celelalte motive au fost invocate cu titlu subsidiar. Cel de al doilea și cel de al treilea motiv priveau compatibilitatea cu piața internă a ajutorului în cauză. Aceste motive se întemeiau pe nerespectarea condițiilor de autorizare vizate la articolul 106 alineatul (2) TFUE și la articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurentele au arătat că Comisia calificase în mod eronat Retegal drept „beneficiară a unui ajutor de stat nelegal”.

22 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins fiecare motiv pe fond și, prin urmare, acțiunile în totalitate.

Concluziile părților

23 Prin recursule formulate, recurentele solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– pronunțarea unei hotărâri definitive în ceea ce privește acțiunile în anulare și anularea deciziei în litigiu și

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

24 Comisia și SES Astra solicită Curții respingerea recursului și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

25 În susținerea recursului formulat, recurentele invocă cinci motive. Primul motiv este întemeiat pe o eroare de drept în măsura în care Tribunalul nu a pronunțat o anulare parțială a deciziei în litigiu, deși a admis al patrulea motiv de anulare formulat de recurente, întemeiat pe o eroare de apreciere în

ceea ce privește calificarea Retegal ca beneficiară a unui ajutor nelegal. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea articolului 107 alineatul (1) TFUE întrucât Tribunalul a considerat că erau reunite condițiile pentru calificarea măsurii în cauză drept ajutor de stat. Al treilea motiv este întemeiat pe încălcarea obligației de motivare și a articolului 107 alineatul (1) TFUE, întrucât Tribunalul a concluzionat în mod eronat în sensul caracterului selectiv al acestei măsuri. Al patrulea motiv este întemeiat pe o eroare de drept săvârșită în interpretarea articolului 14 TFUE și a articolului 106 alineatul (2) TFUE, precum și a Protocolului nr. 26 privind serviciile de interes general.

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

26 Prin intermediul primului motiv, recurentele susțin că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept întrucât, ca rezultat al analizei sale asupra celui de al patrulea motiv de anulare, acesta ar fi trebuit să admită acțiunea în parte, conform cerințelor articolului 264 TFUE.

27 În primul rând, recurentele susțin că, astfel cum Tribunalul însuși a recunoscut, la punctul 160 din hotărârea atacată, partea dispozitivă a unei decizii a Comisiei trebuie interpretat în lumina considerentelor acestei decizii. Ele arată că, desigur, partea dispozitivă a deciziei în litigiu nu reia în mod expres identitatea beneficiarilor, nici cuantumul ajutorului. Cu toate acestea, trimiterea, în partea dispozitivă, la secțiunea 6.2 din această decizie și, prin urmare, la considerentele (193) și (194) ale acesteia ar lipsi de efect juridic constatările care figurează la punctele 149-163 din hotărârea atacată.

28 În al doilea rând, potrivit recurentelor, în lumina articolelor 13 și 14 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41), Tribunalul nu putea să afirme în mod valabil, la punctul 153 din hotărârea atacată, că considerentele (193) și (194) ale deciziei în litigiu se limitau să furnizeze informații necesare pentru recuperarea ajutorului nelegal în cauză.

29 În al treilea rând, deși s-a statuat, în hotărârea atacată, că nu trebuie să decurgă nicio consecință din considerentele deciziei în litigiu în care Comisia a identificat beneficiarii și cuantumul ajutorului care trebuie recuperat, Tribunalul ar fi omis în mod eronat să reflecte această constatare în dispozitivul hotărârii menționate.

30 În al patrulea rând, recurentele apreciază că, drept urmare a unei asemenea omisiuni, autoritățile spaniole nu ar fi în măsură, în cadrul procedurii de recuperare a ajutorului nelegal în cauză, să aprecieze domeniul de aplicare al deciziei în litigiu, contrar celor impuse printre altele de principiul securității juridice.

31 Comisia susține că acest prim motiv se bazează pe o lectură eronată a hotărârii atacate, dat fiind că, contrar susținerilor recurentelor, hotărârea menționată nu admite niciunul dintre argumentele invocate de acestea în primă instanță.

32 SES Astra consideră că primul motiv este vădit inadmisibil întrucât urmărește în realitate să conteste aprecierile referitoare la situația de fapt efectuate de Tribunal.

Aprecierea Curții

33 Prin intermediul primului motiv, recurentele susțin în esență că motivarea hotărârii atacate, prin care Tribunalul ar fi admis cel de al patrulea motiv de anulare invocat de acestea, întemeiat pe o eroare de apreciere în calificarea Retegal ca beneficiară a ajutorului nelegal în cauză, ar fi trebuit să conducă la anularea parțială a deciziei în litigiu.

34 În măsura în care argumentul recurentelor privește existența unei pretinse incoerențe între motivarea și dispozitivul hotărârii atacate, trebuie să se respingă argumentul SES Astra în ceea ce privește inadmisibilitatea acestui motiv.

35 Pe fond, motivul respectiv se întemeiază pe o interpretare vădit eronată a hotărârii atacate.

36 Astfel, reiese cu claritate din cuprinsul punctelor 151 și 160 din această hotărâre că, contrar susținerilor recurentelor, Tribunalul nu a admis al patrulea motiv de anulare formulat de acestea, ci l-a respins ca fiind inoperant.

37 Decurge, în această privință, din cuprinsul punctului 153 din hotărârea atacată că printre altele Tribunalul a răspuns argumentelor recurentelor amintind că, în considerentele (189)-(195) ale deciziei în litigiu, care se află la punctul 6.2 din această decizie, Comisia s-a limitat să furnizeze informații Regatului Spaniei cu privire la beneficiarii măsurii în cauză pentru ca acest stat membru să își poată îndeplini obligațiile de recuperare și de informare prevăzute la articolele 3 și 4 din decizia menționată.

38 În plus, Tribunalul a precizat la acest punct că, în măsura în care Comisia a apreciat în considerentul (193) al deciziei în litigiu, pe de o parte, că situația Galiciei intra în categoria schemei de ajutoare în care extinderea rețelei a fost încredințată unei întreprinderi publice care acționează ca operator de rețea și, pe de altă parte, că Retegal era beneficiara măsurii în cauză în această comunitate autonomă, aceste considerații constituiau o evaluare preliminară în etapa respectivei decizii referitoare la aprecierea legalității schemei de ajutoare în cauză. Tribunalul a statuat astfel că aceste constatări nu constituiau o luare de poziție obligatorie din punct de vedere juridic în ceea ce privește situația în Galicia și calificarea Retegal drept beneficiară a ajutorului, din moment ce, conform considerentului (189) al deciziei în litigiu, această situație era în continuare supusă evaluării din partea autorităților spaniole.

39 Astfel, la punctul 160 din hotărârea atacată, Tribunalul a concluzionat că revenea Regatului Spaniei sarcina să stabilească, în cadrul recuperării ajutorului în litigiu vizate la articolul 4 din decizia menționată, dacă ajutorul în cauză în Galicia nu era supus obligației de recuperare din perspectiva elementelor cuprinse la articolele 1 și 3 din aceeași decizie, interpretate în lumina considerentelor (185) și (186) ale acesteia. Prin urmare, în măsura în care recurentele arătau în esență că Comisia efectuase constatări eronate referitor la ajutorul care trebuia recuperat din Galicia, Tribunalul a statuat că această argumentație era inoperantă.

40 În consecință, primul motiv trebuie respins ca vădit nefondat.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

41 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurentele impută Tribunalului că a încălcat întinderea controlului pe care avea sarcina să îl efectueze, în temeiul jurisprudenței Curții și a Tribunalului, întrucât a confirmat calificarea ca ajutor de stat a măsurii în cauză bazându-se pe punctele 57, 61 și 79 din hotărârea atacată. Ele susțin, în această privință, că Tribunalul nici nu a verificat exactitatea faptelor invocate de Comisie, nici nu a ținut seama de elementele pe care acestea i le-au prezentat, în special cu privire la natura economică a activității în cauză.

42 În primul rând, Tribunalul ar fi efectuat o descriere vădit eronată a activității în cauză în Galicia considerând printre altele la punctul 61 din hotărârea atacată că rețeaua TDT era susceptibilă de exploatare comercială, în timp ce recurentele ar fi demonstrat în primă instanță că nu aceasta era situația, ca urmare a caracteristicilor tehnice și a nivelului de echipamente ale rețelei respective,

precum și a reglementării aplicabile. Ar rezulta de aici o denaturare a faptelor pertinente ale speței și o încălcare a jurisprudenței referitoare la întinderea controlului jurisdicțional în materie de ajutoare de stat.

43 În al doilea rând, prin neluarea în considerare în hotărârea atacată a faptului că rețeaua în cauză nu este exploatată comercial și că nu este concepută pentru această destinație, Tribunalul nu ar fi exercitat un control total asupra aspectului dacă măsura în cauză intra sau nu intra în domeniul de aplicare al articolului 107 alineatul (1) TFUE. Astfel, potrivit reglementării naționale, comunele în cooperare cu comunitățile autonome ar furniza exclusiv serviciul de suport pentru semnalul TDT. Acest serviciu nu ar putea fi furnizat decât în zonele în care nu există nicio acoperire a TDT și fără nicio contraprestație financiară. El nu ar implica nicio denaturare a concurenței și ar fi fost calificat drept serviciu public în dreptul național.

44 În al treilea rând, Tribunalul ar fi denaturat dreptul național și în special a douăsprezecea dispoziție adițională a Decretului regal nr. 944/2005 afirmând, la punctul 79 din hotărârea atacată, că rețeaua în cauză ar putea fi utilizată pentru furnizarea altor servicii decât TDT, deși ar reieși în mod clar din acest drept că rețeaua menționată nu ar putea fi exploatată decât pentru TDT.

45 Comisia și SES Astra consideră că acest motiv este inadmisibil. Pe de o parte, el ar urmări să conteste aprecieri factuale efectuate de Tribunal. Pe de altă parte, s-ar limita să repete argumente prezentate deja în fața Tribunalului.

Aprecierea Curții

46 Al doilea motiv al recurentelor vizează aprecierile pretins eronate ale Tribunalului cuprinse la punctele 57, 61 și 79 din hotărârea atacată, în ceea ce privește natura economică a activității în cauză în Galicia. Respectivele aprecieri l-ar fi determinat pe acesta din urmă să săvârșească o eroare de drept prin calificarea măsurii în cauză drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.

47 Astfel cum rezultă din articolul 256 alineatul (1) al doilea paragraf TFUE și din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, recursul este limitat la chestiuni de drept. Prin urmare, Tribunalul este singurul competent să constate și să aprecieze faptele pertinente, precum și să aprecieze elementele de probă. Aprecierea acestor fapte și a acestor elemente de probă nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestora, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții în cadrul unui recurs (a se vedea în special Ordonanța din 21 aprilie 2016, Dansk Automat Brancheforening/Comisia, C-563/14 P, nepublicată, EU:C:2016:303, punctul 26 și jurisprudența citată).

48 În plus, în temeiul aceleași dispoziții și al articolului 168 alineatul 1 litera (d) din Regulamentul de procedură al Curții, un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate ale hotărârii a cărei anulare se solicită, precum și argumentele juridice care susțin în mod specific această cerere. Nu îndeplinește cerințele de motivare care rezultă din respectivele dispoziții recursul care, fără a cuprinde cel puțin o argumentare prin care să se urmărească în mod precis identificarea erorii de drept care ar vicia hotărârea atacată, se limitează la reproducerea textuală a motivelor și a argumentelor care au fost deja prezentate în fața Tribunalului, inclusiv cele care erau întemeiate pe fapte respinse în mod expres de această instanță. Astfel, un asemenea recurs constituie în realitate o cerere prin care se urmărește o simplă reexaminare a cererii introductive depuse la Tribunal, ceea ce nu este de competența Curții (a se vedea în special Ordonanța din 21 aprilie 2016, Dansk Automat Brancheforening/Comisia, C-563/14 P, nepublicată, EU:C:2016:303, punctul 27 și jurisprudența citată).

49 În primul rând, trebuie să se constate că în esență, prin prezentul motiv, recurentele urmăresc mai exact, prin reiterarea, în esență, a acelorași argumente ca și cele invocate în fața Tribunalului, să pună în discuție constatările și aprecierile factuale efectuate de acesta din urmă în cadrul examinării primului

și a celui de al doilea aspect ale primului motiv de anulare. Procedând astfel, acestea urmăresc, de fapt, să obțină o reexaminare a faptelor și a elementelor de probă pe care le-au prezentat în primă instanță pentru a demonstra, pe de o parte, că acțiunea exercitată de Comunitatea autonomă Galicia reprezenta o exercitare a unor prerogative de putere publică, iar nu o activitate economică și, pe de altă parte, că măsura în cauză nu presupunea niciun transfer de resurse.

50 În al doilea rând, referitor la pretinsele denaturări ale faptelor și ale dreptului național invocate de recurente, acestea din urmă trebuie, în aplicarea dispozițiilor amintite la punctul 47 din prezenta hotărâre, să indice în mod precis elementele care au fost denaturate de Tribunal și să demonstreze erorile de analiză care, în aprecierea sa, l-au condus la această denaturare. Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, o denaturare trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile dosarului, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 noiembrie 2016, Comisia/Franța și Orange C-486/15 P, EU:C:2016:912, punctul 99, precum și jurisprudența citată).

51 Prin urmare, argumentele întemeiate pe o denaturare a faptelor trebuie respinse de la început, din moment ce, prin argumentația lor, recurentele nu au prezentat niciun element care să releve în mod evident că Tribunalul a efectuat o asemenea denaturare.

52 În aceste condiții, trebuie respins al doilea motiv ca fiind inadmisibil.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentația părților

53 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurentele reproșează Tribunalului că nu și-a îndeplinit obligația de motivare și că a săvârșit o eroare de apreciere confirmând, la punctul 85 din hotărârea atacată, considerentul (113) al deciziei în litigiu în ceea ce privește caracterul selectiv al ajutorului.

54 În opinia acestora, Tribunalul nu indică în ce măsură situația în comunele din Galicia din zona II, și anume cele care utilizează tehnologia terestră, ar fi comparabilă cu cea a comunelor în care ar fi utilizate alte tehnologii, precum tehnologia prin satelit. Or, examinarea caracterului comparabil al situațiilor ar constitui o condiție prealabilă necesară pentru stabilirea caracterului selectiv al ajutorului.

55 Comisia este de părere că acest motiv este inoperant și lipsit de orice temei. Ea susține că, dacă o măsură, care nu este o măsură cu caracter general, se aplică exclusiv unui sector de activitate sau întreprinderilor dintr-o anumită zonă geografică, condiția caracterului selectiv este îndeplinită. În speță, presupunând că ajutorul a fost acordat cu respectarea principiului neutralității tehnologice, acesta ar rămâne o măsură selectivă, din moment ce s-ar aplica unui sector de activitate, și anume sectorul radiodifuziunii, iar nu tuturor operatorilor economici.

56 SES Astra susține că acest motiv este în mod vădit inadmisibil și, în orice caz, lipsit de temei.

Aprecierea Curții

57 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurentele critică punctul 85 din hotărârea atacată în măsura în care aceasta confirmă analiza Comisiei în ceea ce privește caracterul selectiv al măsurii în cauză.

58 Condiția referitoare la caracterul selectiv al avantajului este constitutivă pentru noțiunea „ajutor de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acesta interzicând ajutoarele care „[favorizează] anumite întreprinderi sau [producerea] anumitor bunuri”. Dintr-o jurisprudență constantă a Curții

rezultă că aprecierea acestei condiții impune să se determine dacă, în cadrul unui anumit regim juridic, o măsură națională este de natură să favorizeze „anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri” în raport cu altele care, având în vedere obiectivul urmărit de regimul respectiv, s-ar găsi într-o situație de fapt și de drept comparabilă (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Comisia/Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, EU:C:2016:971, punctul 41 și jurisprudența citată).

59 În plus, trebuie amintit că aprecierea de către Tribunal a caracterului suficient sau insuficient al motivării poate face obiectul controlului Curții în cadrul unui recurs (Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 453, și Hotărârea din 26 iulie 2017, Consiliul/Hamas, C-79/15 P, EU:C:2017:584, punctul 51 și jurisprudența citată). În această privință, motivarea impusă la articolul 296 TFUE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul (Hotărârea din 8 martie 2017, Viasat Broadcasting UK/Comisia C-660/15 P, EU:C:2017:178, punctul 43 și jurisprudența citată). Referitor la examinarea condiției privind caracterul selectiv al unei măsuri de ajutor, Curtea a statuat că această examinare trebuie suficient motivată pentru a permite un control jurisdicțional complet, în special cu privire la caracterul comparabil al situației operatorilor care beneficiază de măsură și al situației operatorilor care sunt excluși de la aplicarea acesteia (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Comisia/World Duty Free Group SA și alții, C-20/15 P și C-21/15 P, EU:C:2016:981, punctul 94).

60 În speță, la punctul 86 din hotărârea atacată, Tribunalul a răspuns la argumentul reclamantelor în primă instanță potrivit căruia motivarea referitoare la caracterul selectiv al măsurii în cauză, astfel cum figurează în considerentul (113) al deciziei în litigiu, era insuficient. Tribunalul a respins acest argument, din moment ce respectiva motivare indica faptul că această măsură nu era favorabilă decât sectorului radiodifuziunii și că, în acest sector, măsura menționată nu ar viza decât întreprinderile care interveneau pe piața platformei terestre.

61 Acest raționament este afectat de o eroare de drept. Astfel, motivarea deciziei în litigiu, cum, de altfel, nici cea a hotărârii atacate, nu conține nicio indicație care să permită să se înțeleagă pentru ce motive ar trebui să se considere că întreprinderile active în sectorul radiodifuziunii se află într-o situație de fapt și juridică comparabilă în raport cu întreprinderile active în alte sectoare sau că întreprinderile care utilizează tehnologia terestră se află într-o asemenea situație în raport cu întreprinderile care utilizează alte tehnologii. Argumentul Comisiei potrivit căruia nu era necesară nicio motivare în această privință, din moment ce condiția caracterului selectiv ar fi îndeplinită în mod automat dacă o măsură se aplică exclusiv unui sector de activitate sau întreprinderilor dintr-o anumită zonă geografică, nu poate fi primit. Astfel, Curtea a statuat că o măsură de care beneficiază numai un sector de activitate sau o parte dintre întreprinderile din acest sector nu este în mod necesar selectivă. Așadar, aceasta este selectivă numai dacă, în cadrul unui regim juridic determinat, are ca efect să avantajeze anumite întreprinderi în raport cu altele care aparțin altor sectoare sau aceluiași sector și care se află, în raport cu obiectivul urmărit de acest regim, într-o situație de fapt și de drept comparabilă (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Comisia/Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, EU:C:2016:971, punctul 58).

62 O asemenea nemotivare reprezintă o încălcare a normelor fundamentale și împiedică astfel controlul jurisdicțional al instanței Uniunii.

63 În aceste împrejurări trebuie admis al treilea motiv.

Cu privire la al patrulea motiv

64 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurentele invocă o eroare de drept săvârșită în interpretarea articolului 14 TFUE și a articolului 106 alineatul (2) TFUE, precum și a Protocolului nr. 26 privind serviciile de interes general. Acest motiv este subdivizat în două aspecte.

Cu privire la primul aspect

– Argumentația părților

65 Primul aspect al prezentului motiv este întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește puterea de apreciere de care dispun statele membre în definirea serviciului de interes economic general (SIEG) în cauză.

66 Recurentele consideră că Tribunalul a săvârșit această eroare de drept la punctele 99, 101 și 111 din hotărârea atacată, atunci când a considerat că exploatarea rețelei terestre nu a fost definită ca SIEG în sensul primei condiții Altmark. Ele susțin în această privință că Tribunalul s-a limitat să excludă, din principiu, faptul că această exploatare poate fi definită ca fiind SIEG, fără să analizeze împrejurările specifice care caracterizează infrastructura prezentă în zona II și în special dacă aceasta este exploatabilă din punct de vedere comercial.

67 Conform recurentelor, Tribunalul s-a limitat să examineze, la punctele 100-105 din hotărârea atacată, legile naționale privind telecomunicațiile, fără să țină seama de faptul că, potrivit jurisprudenței Curții și a Tribunalului, misiunea de serviciu public a fost definită prin intermediul diferitor acte oficiale succesive și printre altele a douăsprezecea dispoziție adițională a Decretului regal nr. 944/2005, care reglementează intervenția autorităților regionale și locale în furnizarea serviciului public, precum și acordurile de parteneriat încheiate între stat, Comunitatea autonomă Galicia și comunele din Galicia. Prin urmare, Tribunalul s-ar fi înșelat în ceea ce privește adevărata natură a serviciului în cauză.

68 Tribunalul s-ar fi limitat în mod eronat să constate că exploatarea rețelei terestre nu era definită în dreptul național ca serviciu public, fără să țină seama de împrejurările specifice care caracterizează infrastructura existentă în zona II a Galiciei. În plus, recurentele subliniază că, în ceea ce privește entitățile cărora le este atribuită misiunea de serviciu public, dreptul național specifică în mod clar că aceasta este încredințată comunelor în parteneriat cu Comunitatea autonomă Galicia. În sfârșit, în ceea ce privește aspectul dacă obligațiile de serviciu public sunt definite de dreptul național, recurentele arată că cea de a douăsprezecea dispoziție adițională la Decretul regal 944/2005 precizează că serviciul a cărui furnizare este încredințată administrațiilor teritoriale este cel al difuzării TDT persoanelor administrate în condiții stabilite de reglementarea națională.

69 Astfel, Tribunalul ar fi încălcat puterea discreționară și marja de apreciere de care dispun statele membre pentru a defini un SIEG.

70 Comisia și SES Astra consideră că argumentele dezvoltate în susținerea acestui aspect sunt, în parte, inadmisibile și, în parte, inoperante.

– Aprecierea Curții

71 Prin intermediul primului aspect al celui de al patrulea motiv, recurentele reproșează în esență Tribunalului că a săvârșit mai multe erori de apreciere a dreptului național care l-ar fi determinat să ignore existența în dreptul național a unei definiții clare a serviciului de suport al TDT ca serviciu public în sensul Hotărârii din 24 iulie 2003, Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415).

72 Trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței constante a Curții citate la punctul 50 din prezenta hotărâre, în ceea ce privește examinarea, în cadrul unui recurs, a aprecierilor Tribunalului din perspectiva dreptului național, Curtea este competentă numai să verifice dacă a existat o denaturare a acestui drept. În această privință, o denaturare trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile dosarului, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor.

73 În speță, la punctul 99 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins argumentația prin care recurentele susțineau că Comisia a considerat în mod eronat că, în lipsa unei definiri clare a serviciului de exploatare a rețelei terestre drept serviciu public, prima condiție Altmark nu era îndeplinită. Reiese din cuprinsul punctului 98 din hotărârea atacată că această argumentație se întemeia în esență pe faptul că televiziunea spaniolă, precum și serviciul de suport de radiodifuziune a televiziunii ar fi servicii publice în temeiul legislației spaniole.

74 Or, trebuie să se constate că, prin critica adusă Tribunalului că ar fi săvârșit mai multe erori de drept în aprecierea acestei legislații, recurentele se limitează, fără să invoce cea mai mică denaturare, să critice interpretarea dreptului național, mai exact a celei de a douăsprezecea dispoziții adiționale a Decretului regal 944/2005, efectuată de Tribunal în special la punctele 100-102 din hotărârea atacată, cu scopul de a o înlocui cu o interpretare alternativă și, prin urmare, să obțină o nouă apreciere a faptelor. Acestea nu urmăresc în niciun caz să stabilească faptul că Tribunalul a efectuat constatări care erau în mod vădit contrare conținutului respectivului drept național sau că ar fi atribuit acestuia din urmă o sferă de aplicare ce în mod vădit nu îi corespunde în raport cu celelalte elemente din dosar.

75 În aceste condiții, argumentul recurentelor întemeiat pe existența unor erori de apreciere a dreptului național este inadmisibil.

76 În plus, în măsura în care recurentele arată deopotrivă că aprecierea Tribunalului l-a determinat pe acesta să nege puterea de apreciere de care dispun statele membre pentru definirea SIEG, trebuie să se constate că Tribunalul a considerat în mod clar, la punctul 95 din hotărârea atacată, că respectivele state membre dispun de o putere de apreciere largă în ceea ce privește această definiție și, în consecință, că definirea acestor servicii de către un stat membru nu poate fi repusă în discuție de Comisie decât în cazul unei erori vădite.

77 În această privință și astfel cum recunosc, de altfel, recurentele, Tribunalul a statuat la punctul 97 din hotărârea atacată că, în cadrul controlului pe care îl efectuează, acesta trebuie să se asigure că sunt respectate anumite criterii minime care țin printre altele de prezența unui act de putere publică prin care operatorii în cauză sunt învestiți cu o misiune de SIEG, precum și de caracterul universal și obligatoriu al acestei misiuni.

78 Or, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 136 din concluzii, Tribunalul a constatat la punctul 110 din hotărârea atacată că în niciun moment recurentele nu au fost în măsură să determine obligațiile de serviciu public care au fost puse în sarcina operatorilor de rețele de TDT fie de legea spaniolă, fie de convențiile de exploatare și cu atât mai puțin au făcut dovada acestora.

79 Prin urmare, argumentul recurentelor întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi exclus, din principiu, faptul că exploatarea rețelei terestre ar putea fi definită ca un SIEG trebuie considerat ca fiind nefondat.

80 Prin urmare, primul aspect al celui de al patrulea motiv trebuie declarat ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al doilea aspect

– Argumentația părților

81 Al doilea aspect al prezentului motiv este întemeiat pe o pretinsă nerespectare de către Tribunal a limitei erorii vădite în cadrul analizei sale cu privire la dreptul național care definește SIEG în discuție.

82 Recurentele impută Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept, la punctul 112 din hotărârea atacată, limitându-se să confirme conținutul considerentului (121) al deciziei în litigiu, potrivit căruia definirea ca serviciu public a exploatării unei anumite platforme de suport, în speță cea a platformei terestre, ar fi constituit o eroare vădită a autorităților spaniole. Tribunalul nu ar fi apreciat existența unei erori vădite în definirea SIEG în cauză și s-ar fi limitat să constate că nu există o definiție clară și precisă a acestui SIEG.

83 Potrivit recurentelor, Tribunalul nu a ținut astfel seama de faptul că puterea de apreciere a statelor membre le permite să opteze pentru o anumită modalitate de executare a SIEG, cum ar fi, în speță, platforma terestră. În această privință, recurentele indică o contradicție cu punctul 78 din Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Comunidad Autónoma del País Vasco și Itelazpi/Comisia (T-462/13, EU:T:2015:902), în care Tribunalul ar fi decis că Comisia ar fi constatat în mod eronat, în considerentul (121) al deciziei în litigiu, o eroare vădită a autorităților spaniole în definirea SIEG în discuție. Recurentele susțin astfel că, în prezența unei deficiențe a pieței în cauză în zona vizată, a unui interes general și a unui obiectiv al universalității prevăzut de dreptul național pertinent, definirea acestui serviciu cuprindea elementele esențiale pentru definirea sa drept SIEG.

84 Comisia și SES Astra sunt de părere că prezentul aspect este inadmisibil.

– Aprecierea Curții

85 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, recurentele critică în esență punctul 112 din hotărârea atacată, în care Tribunalul a constatat că reiese din considerentul (121) al deciziei în litigiu că definirea ca serviciu public a exploatării platformei terestre constituie o eroare vădită a autorităților spaniole.

86 Trebuie să se arate că prezentul aspect constituie un argument nou care nu a fost supus aprecierii Tribunalului și care, prin urmare, este inadmisibil în etapa recursului.

87 Astfel, reiese din cuprinsul punctului (112) din hotărârea atacată că recurentele nu au contestat considerentul (121) al deciziei în litigiu.

88 Or, potrivit jurisprudenței constante a Curții, în cadrul unui recurs, competența Curții este limitată la aprecierea soluției legale care a fost dată motivelor dezbătute în fața primei instanțe (Ordonanța din 16 februarie 2017, Monster Energy/EUIPO, C-502/16 P, nepublicată, EU:C:2017:139, punctul 5 și jurisprudența citată).

89 În consecință argumentul invocat în susținerea prezentului aspect trebuie respins ca inadmisibil.

Cu privire la al treilea aspect

– Argumentația părților

90 Al treilea aspect al prezentului motiv este întemeiat pe o eroare de drept întrucât Tribunalul ar fi denaturat o dispoziție a dreptului național, și anume circulara 1/2010 a Comisiei pentru piața telecomunicațiilor spaniole, care ar constitui un element de apreciere a naturii serviciului în cauză.

91 Recurentele impută Tribunalului că a respins, la punctul 109 din hotărârea atacată, argumentul lor întemeiat pe circulara 1/2010 pentru motivul că aceasta nu i-a fost prezentată. Ar decurge de aici o incoerență cu celelalte motive ale acestui punct care ar privi problema interpretării dreptului național și normele de procedură ale Curții, ceea ce ar conduce la o încălcare a dreptului lor la apărare. Recurentele susțin că Tribunalul a adoptat o măsură de organizare a procedurii pentru ca Comisia să prezinte anumite elemente ale dreptului național, printre care nu figura această circulară. Ele subliniază că conținutul și caracterul obligatoriu al acesteia nu sunt contestate de părțile la litigiu. În sfârșit, faptul că serviciul de suport al TDT este exclus din domeniul de aplicare al circularei 1/2010 ar presupune că acest serviciu trebuie să fie considerat un serviciu public.

92 Comisia apreciază că, în măsura în care recurentele recunosc că definirea serviciului în cauză ca serviciu public nu este reluată în circulara 1/2010, este dificil de înțeles în ce măsură o pretinsă denaturare a dreptului național ar fi pertinentă. În plus, recurentele nu ar indica în ce ar consta această denaturare. În orice caz, Tribunalul nu ar fi săvârșit nicio eroare de drept la punctul 109 din hotărârea atacată.

93 SES Astra este de părere că acest aspect este inadmisibil întrucât recurentele nu arată în ce măsură aplicarea circularei 1/2010 este pertinentă pentru anularea hotărârii atacate.

– Aprecierea Curții

94 Prin intermediul celui de al treilea aspect, recurentele reproșează în esență Tribunalului că a respins în mod eronat argumentația lor referitoare la circulara 1/2010, pentru motivul că aceasta nu i-a fost prezentată, deși Tribunalul ar fi putut solicita prezentarea respectivei circulare.

95 Acest aspect este inoperant. Astfel, reiese din cuprinsul punctului 109 din hotărârea atacată că Tribunalul nu s-a limitat să respingă argumentația recurentelor întemeiată pe circulara 1/2010 pentru motivul că aceasta nu îi fusese prezentată, ci a constatat, cu titlu subsidiar, că această argumentație nu stabilea faptul că serviciul de exploatare a unei rețele terestre fusese definit ca serviciu public în sensul Hotărârii din 24 iulie 2003, Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415). Or recurentele nu prezintă niciun argument concret care să repună în discuție această constatare.

96 Întrucât al treilea motiv a fost admis, se impune anularea hotărârii atacate în acest temei.

Cu privire la procedura în fața Tribunalului

97 Conform articolului 61 primul paragraf a doua teză din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, în cazul în care recursul este întemeiat, Curtea poate, dacă anulează decizia Tribunalului, să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată. Aceasta este situația în speță.

98 În acest context, este suficient să se arate că, pentru motivele enunțate la punctele 60-62 din prezenta hotărâre, decizia în litigiu trebuie anulată pentru încălcarea normelor fundamentale de procedură.

Cu privire la cheltuielile de judecată

99 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul este fondat și Curtea a soluționat ea însăși în mod definitiv litigiul, aceasta se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Articolul 138 alineatul (1) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, prevede că partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

100 Întrucât recursul formulat de recurente a fost admis și decizia în litigiu a fost anulată, se impune, conform concluziilor recurentelor, obligarea Comisiei să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, cheltuielile de judecată efectuate de recurente cu ocazia prezentului recurs, precum și pe cele efectuate de acestea în primă instanță.

101 Conform articolului 140 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Curții, SES Astra, în calitate de intervenientă în fața Tribunalului și, respectiv, în fața Curții, suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară și hotărăște:

1) **Anulează Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 26 noiembrie 2015, Comunidad Autónoma de Galicia și Retegal/Comisia (T-463/13 și T-464/13, nepublicată, EU:T:2015:901).**

2) **Anulează Decizia 2014/489/UE a Comisiei din 19 iunie 2013 privind ajutorul de stat SA.28599 [C 23/2010 (ex NN 36/2010, ex CP 163/2009)] pus în aplicare de Regatul Spaniei pentru utilizarea televiziunii digitale terestre în regiunile îndepărtate și mai puțin urbanizate (cu excepția Comunității autonome Castilia-La Mancha).**

3) **Comisia Europeană suportă cheltuielile de judecată efectuate de Comunidad Autónoma de Galicia (Comunitatea autonomă Galicia, Spania) și de Redes de Telecomunicación Galegas Retegal SA (Retegal) cu ocazia prezentului recurs, precum și pe cele efectuate de acestea în primă instanță.**

4) **SES Astra SA suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături